"...กระแสการวิพากษ์วิจารณ์งานกวีนิพนธ์ในยุคปัจจุบันนี้ มีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณ์ของกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลนั้นหลายประเด็น แต่ที่น่าสนใจก็คือ มีการตั้งข้อสังเกตกันว่างานกวีนิพนธ์ในยุคนี้มีลักษณะคลุมเครือในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำกับเนื้อหา ทำให้เกิดปัญหาในการตีความ..."

ยุคสมัยของกวีนิพนธ์ กับการตีความมองผ่านกวีนิพนธ์รางวัลซีไรท์ ตั้งแต่ พ.ศ.2523 – พ.ศ.2541

มาโนช ดินลานสกูล *

ความนำ

งานกวีนิพนธ์ร่วมสมัยที่มีการกล่าวถึงกันมากในยุคปัจจุบัน นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 เป็นต้นมาเห็นจะได้แก่งานกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือที่เรียกกันอย่างย่อว่า รางวัลซีไรท์ (THE S.E.A. WRITE AWARD) นั่นเอง ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่ารางวัลนี้มีการประชาสัมพันธ์จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป กอปรกับคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินวรรณกรรมในแต่ละปี ล้วนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการยอมรับอย่างสูงในสังคม และสื่อมวลชนก็ได้ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับรางวัลและวรรณกรรมจนเป็นที่รับรู้ของผู้สนใจทั่วไป กลายเป็นกิจกรรมทางวรรณกรรมที่สำคัญมากยิ่งขึ้นทุกปี ส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลมีชื่อเสียงโด่งดังขึ้นมาอย่างรวดเร็ว พร้อมๆ กับที่ผลงานวรรณกรรมเรื่องนั้นก็จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง

นับตั้งแต่เริ่มมีการมอบรางวัลซีไรท์เกิดขึ้น โดยเฉพาะรางวัลในส่วนที่มอบให้กับวรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์ ซึ่งเริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2523 งานกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลในครั้งนั้นก็คือ เพียงความเคลื่อนไหว

* นิสิต ปริญญาโท (กศ.ม.) วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ

ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และต่อมาก็มีงานวรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์ได้รับรางวัลอีกหลายเล่ม ดังนี้ พ.ศ.2526 นาฏกรรมบนลานกว้าง ของคมทวน คันธนู ปี พ.ศ.2529 ปณิธานกวี ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ปี พ.ศ.2532 ใบไม้ที่หายไป ของจิระนันท์ พิตรปรีชา ปี พ.ศ.2535 มือนั้นสีขาว ของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ ปี พ.ศ.2538 ม้าก้านกล้วย ของไพวรินทร์ ขาวงาม และปี พ.ศ.2541 ในเวลา ของแรคำ ประโดยคำ ทั้งหมดนี้เป็นงานกวีนิพนธ์ ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้สนใจอย่างกว้างขวางและหลากหลายแง่มุมตามทัศนะและบริบทของสังคมในห้วงเวลานั้น ๆ

กระแสการวิพากษ์วิจารณ์งานกวีนิพนธ์ในยุคปัจจุบันนี้ มีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลนั้นหลายประเด็น แต่ที่น่าสนใจก็คือ มีการตั้งข้อสังเกตกันว่างานกวีนิพนธ์ในยุคนี้มีลักษณะคลุมเครือในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำกับเนื้อหา ทำให้เกิดปัญหาในการตีความ กลายเป็นประเด็นถกเถียงกันในวงวิชาการและผู้สนใจวรรณกรรมว่า ระหว่างการสื่อความ สื่ออารมณ์ได้ตรง กับการเขียนคลุมเครือให้ต้องตีความไปตามใจชอบ โดยไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับเจตนาของกวี อย่างไหนน่าจะเป็นบรรทัดฐานที่เหมาะสมกว่ากันในการตีความงานกวีนิพนธ์

การตีความงานกวีนิพนธ์ยุคเพียงความเคลื่อนไหวถึงยุคใบไม้ที่หายไป

ปีแรกที่มีการพิจารณางานกวีนิพนธ์เพื่อรับรางวัลซีไรท์ คือ พ.ศ.2523 นั้น สังคมไทยเพิ่งจะผ่านพ้นยุคเผด็จการและยุคมืดทางปัญญามาไม่นาน เป็นยุคปรับตัวของสังคมเพื่อให้หันเข้าสู่กระแสประชาธิปไตยตามที่ประชาชนต้องการ สังคมจึงมีความสงบมากขึ้น ดังที่ไพลิน รุ้งรัตน์ กล่าวว่า

ภายหลังนโยบาย "คืนสู่เหย้า" (66/2523) ของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น ความขัดแย้งทางความคิดของผู้คนในสังคมลดน้อยลง แต่พื้นฐานความคิดเรื่องการเสียสละเพื่อส่วนรวม และการทวงสิทธิเสรีภาพ และการให้ค่าของความเป็นมนุษย์ยังคงอยู่ มีกวีหลายคนที่หันกลับมาสร้างสรรค์งานวรรณกรรมอีกครั้ง ทั้งคนที่อกหักทางการเมืองออกมาจากป่า หรือคนที่หยุดเขียนไประยะหนึ่งต่างก็จับปากกาเขียนขึ้นใหม่ [1]

ดังนั้นงานกวีนิพนธ์ที่พิมพ์เผยแพร่ในช่วงนี้ โดยเฉพาะที่ได้รับรางวัลซีไรท์จึงมีเนื้อหาส่วนหนึ่งเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ในยุคเผด็จการ คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เห็นได้ชัดเจนในงานกวีนิพนธ์ชุด เพียงความเคลื่อนไหว ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาอาจจะต้องอาศัยกลวิธีค่อนข้างมาก เพราะส่วนหนึ่งสร้างสรรค์ขึ้นในช่วงที่สังคมถูกครอบงำโดยระบบเผด็จการ เช่น จากบทที่ชื่อว่า *"เพียงความเคลื่อนไหว"*

ชั่วเหยี่ยวกระหยับปีกกลางเปลวแดด ร้อนที่แผดก็ผ่อนเพลาพระเวหา
พอใบไม้ไหวพลิกริกริกมา ก็รู้ว่าวันนี้มีลมวก

.....

โซ่ประตูตรึงผูกถูกกระชาก เสียงแห่งความทุกข์ยากก็ยิ่งใหญ่
สว่างแวบแปลบพร่ามาไรไร ก็รู้ได้ว่าทางยังพอมี

(หน้า 46)

ส่วนนาฏกรรมบนลานกว้าง ของคมทวน คันธนู นั้น การนำเสนอเนื้อหาเป็นการมุ่งรับใช้สังคม มีความชัดเจนและตรงไปตรงมา ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากวีใช้งานกวีนิพนธ์เป็นเครื่องมือสร้างจิตสำนึกประชาชน ต่อสู้เผด็จการ

และเป็นบทบันทึกทางประวัติศาสตร์เหตุการณ์บ้านเมือง ทำให้อารมณ์ในงานกวีนิพนธ์มีลักษณะรุนแรง นำเสนอเนื้อหาที่สามารถรับรู้ได้โดยง่าย แม้เวลาจะล่วงผ่าน อาจจะทำให้บางบทบางเรื่องกลายเป็นเรื่องยากในการตีความ แต่หากได้ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติม ก็จะทำให้ปัญหานั้นหมดไป เพราะความยากนั้นเป็นเพียงเหตุผลเรื่องพื้นฐานความรู้เท่านั้น เช่น ในบทที่ชื่อ *"ยืนต้านพายุ"*

เมื่อสังคมเสื่องเครื่งและโสโครก ความเศร้าโศกมิใช่เครื่องปลดเปลื้องได้
ถ้าเธอกล้าฝ่าฟันโดยมั่นใจ เธอก็ก้าวต่อไปโดยไม่ท้อ

.....

แต่เธอที่หาญกล้าสู้พายุ ด้วยใจมุมุ่งมั่นโหมฟันฝ่า
ประสานใจ,ประสาน,ประสานตา ก็รู้ว่าเธอจะชนะมัน

(หน้า 1-2)

สำหรับงานกวีนิพนธ์ชุด ใบไม้ที่หายไป ของจิระนันท์ พิตรปรีชา นั้น นอกจากส่วนหนึ่งจะมีเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีเนื้อหาอีกลักษณะปรากฏอยู่นั่นคือ เป็นเนื้อหาของกวีนิพนธ์ที่เกิดขึ้นในช่วงหลังนโยบาย 66/2523 เมื่อกวีหรือคนที่สร้างสรรค์วรรณกรรมได้ออกจากป่าคืนสู่เมืองแล้ว และหันกลับมาสร้างสรรค์วรรณกรรมกันอีกครั้งหนึ่ง มีเนื้อหาแสดงความผิดหวังในการเข้าป่า ซึ่งเรียกวรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยผู้ที่ออกจากป่ามาว่า วรรณกรรมบาดแผล เช่น บทที่ชื่อว่า *"พินัยกรรม"*

...ฉันแพ้แล้วฉันย่อมยอมใจ ล้มไปคลุกคำย่ำหยาม
โดยลำพัง โดยลำพัง ยังพยายาม ยอมรับความอ่อนแอแท้จริง

(หน้า 69)

นอกจากนั้นงานกวีนิพนธ์ยังให้ความสำคัญกับรูปแบบและเนื้อหามากขึ้น มีความประณีตในการใช้ถ้อยคำ และมีความหลากหลายในวิธีการนำเสนอ ผู้อ่านต้องใช้สติปัญญาในการอ่านแบบตีความมากขึ้น งานกวีนิพนธ์ในช่วงนี้เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงไปจากช่วงก่อน กล่าวคืองานกวีนิพนธ์รวมทั้งงานวรรณกรรมรูปแบบอื่น ๆ ไม่ได้มีหน้าที่โดยตรงที่จะขับเคลื่อนสังคม หรือเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับอำนาจเผด็จการเช่นยุคก่อน แต่เป็นงานกวีนิพนธ์ที่รับใช้ความซับซ้อนของสังคมที่กำลังจะมีมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเพิ่มของประชากร การพัฒนาสังคมไปสู่ระบบทุนนิยม การมุ่งเน้นพัฒนาวัตถุมากกว่ามนุษย์ หรือการมุ่งเน้นพัฒนามนุษย์เพื่อรับใช้การพัฒนาวัตถุ มิใช่การมุ่งพัฒนามนุษย์เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามปรัชญาของศาสนา จึงทำให้สังคมเกิดความสับสน มีการแก่งแย่งแข่งขันกันในเชิงวัตถุ งานกวีนิพนธ์ที่ปรากฏขึ้นในช่วงนี้ จึงมีลักษณะเนื้อที่มุ่งแสวงหาคำตอบให้กับความสับสนของสังคม ความสงสัยของคนที่มีต่อสังคม ความไม่เข้าใจตัวเองของคน ตระหนักในคุณค่าธรรมชาติ เหล่านี้เป็นต้น หรือจะกล่าวโดยสรุปก็คือเป็นช่วงเริ่มต้นของงานกวีนิพนธ์ที่มุ่งแสวงหาคุณค่าของคนหรือความเป็นปัจเจกคุณค่าธรรมชาติที่มีต่อสังคม ในยุคทุนนิยมซึ่งพยายามทำลายสิ่งเหล่านี้ลงไป งานกวีนิพนธ์ที่สามารถยืนยันประเด็นเหล่านี้ได้อย่างชัดเจนก็คืองานกวีนิพนธ์บางบทในชุด ปณิธานกวี ของอังคาร กัลยาณพงศ์ เช่น บทที่ชื่อว่า "ปริศนารมณีย์"

มาจากไหนหนอระลอกกระแสลม พัดผสมเสน่ห์ฟ้ามาอ้อมขวัญ
ถึงอมตะประโยชน์อเนกอนันต์ มรดกตะวันผู้รุ้งเรืองรอง

.....

เพื่อนนฤมิตแท้แต่สันติสุข ล้างทุกข์โศกวิปโยคทุกสมัย
ชุบชื่นโลกทัศน์ให้เกรียงไกร สู่ชัยประโยชน์ทิพย์สิบทิศเทอญ
(หน้า 54-56)

ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เขียนขึ้นในช่วงนี้ทั้งหมด และไม่ได้มุ่งแสวงหาสิ่งที่เรียกว่าคุณค่าของคนทั้งหมด แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้คนได้พิจารณาตัวเองในสังคมทุนนิยมได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจะต้องอาศัยการตีความด้วยสติปัญญาอย่างสูงยิ่งก็ตาม

สัจธรรมชีวิตกับการตีความสัญลักษณ์ผ่านมือนั้นสีขาวและม้าก้านกล้วย

ในปีที่มีการตัดสินให้งานกวีนิพนธ์ชุด มือนั้นสีขาว ของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ ได้รับรางวัลซีไรท์ พ.ศ.2535 มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในทำนองไม่เห็นด้วยค่อนข้างมาก คือเห็นว่าการตัดสินของคณะกรรมการมีเบื้องหน้าเบื้องหลัง ดังบทสัมภาษณ์ศักดิ์ศิริในนิตยสารไรเตอร์ดังนี้

กองบรรณาธิการ *"เรื่องที่มีข่าวลือออกมาว่ามีการล็อบบี้ให้งานของคุณได้รับรางวัลคุณเชื่อหรือไม่"*
ศักดิ์ศิริ *"ผมแทบจะไม่รู้จักกรรมการคนไหนเลย เอาง่าย ๆ อย่างคุณนี่เคยรู้จักผมหรือเปล่า"* [2]

นอกจากนั้นยังเห็นว่างานกวีนิพนธ์ชุด มือนั้นสีขาว ขาดความชัดเจนในเรื่องรูปแบบ กล่าวคือ ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ ไม่ได้นำรูปแบบฉันทลักษณ์ตามธรรมเนียมโบราณมาใช้ในการนำเสนอ แต่เป็นการคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องลักษณะเนื้อหาและน้ำเสียงที่ต้องการนำเสนอ ซึ่งศักดิ์ศิริได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ดังที่ปรากฏในคำสัมภาษณ์ในนิตยสารไรเตอร์โดยอาจารย์จากโรงเรียนสงวนหญิง จังหวัดสุพรรณบุรีว่า

อ.ประจักษ์ *"เวลาที่คุณเขียนบทกวีคุณได้คำนึงถึงรสคำและรสความบ้างหรือเปล่า"*
ศักดิ์ศิริ *"ผมแต่งบทกวี ผมไม่ได้คำนึงถึงอะไรมากนัก เวลาเขียนมันก็เลย ๆ ไป เหมือนกันเราไม่ได้ตั้งใจกับมันมากมาย ถ้าคำที่มันจะคล้องจองกัน เราก็นึกเอาเดี๋ยวนั้น ไม่ได้ไปค้นคว้าอะไรมากนัก คำมันคล้องอยู่ในใจเราแล้ว ผมไม่ได้นึกว่าอะไรควรอยู่หน้า อะไรควรอยู่หลัง มันเป็นการเขียนโดยอัตโนมัติ"* [3]

อย่างไรก็ตามเสียงวิพากษ์วิจารณ์นั้นก็ได้ถูกลบล้างลงไปด้วยเนื้อหาที่ลุ่มลึกและบริสุทธิ์งดงาม เพราะถึงที่สุดแล้วรูปแบบเป็นเพียงทางผ่านของเนื้อหาเท่านั้น หากรูปแบบนั้นสามารถเสนอเนื้อหาได้อย่างทรงพลัง ก็ไม่น่าจะเป็นปัญหาว่ารูปแบบนั้นจะเก่าหรือไม่ เนื้อหาในงานกวีนิพนธ์ชุด มือนั้นสีขาว มีนัยโดยตรงในการปลุกสังคมให้ตื่นขึ้นมาดูความบริสุทธิ์สดใสของเด็ก ให้เห็นหัวใจและธรรมชาติของเด็ก เพื่อจะได้กำหนดท่าทีที่เหมาะสมต่อเด็ก เพราะยุคทุนนิยมได้ทำลายท่าทีที่เหมาะสมของผู้ใหญ่ที่พึงมีต่อเด็กลงไปเกือบหมดสิ้น แม้ว่าการทำความเข้าใจเนื้อหาของงานกวีนิพนธ์ชุดนี้จะต้องอาศัยการพิจารณาอย่างจริงจังก็ตาม แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหามากนัก เพียงแต่ผู้ใหญ่ต้องควบคุมหัวใจของตนเองให้สงบและยอมรับความจริง ในที่สุดก็จะได้ประจักษ์ในคุณค่าของงานกวีนิพนธ์ชุดนี้ และที่สำคัญจะได้ประจักษ์ในคุณค่าของเด็กนั่นเอง

ส่วนกวีนิพนธ์ชุด ม้าก้านกล้วย ของไพวรินทร์ ขาวงาม นั้น เป็นการสะท้อนปัญหาหลังจากที่สังคมได้เข้าสู่ระบบทุนนิยมเต็มตัว การที่รัฐพยายามกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศจากความเป็นเกษตรกรรมไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม ทำให้วิถีชีวิตในภาคเกษตรกรรมถูกทำลายลงไปทีละนิด ผู้คนหันเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ละทิ้งถิ่นฐานบ้านช่องเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ นี่คือประเด็นความคิดที่ปรากฏเป็นหลักในงานกวีนิพนธ์ชุด ม้าก้านกล้วย

โดยใช้ ม้าก้านกล้วย เป็นสัญลักษณ์ให้ตีความเพื่อรับรู้เนื้อหา ซึ่งเป็นลักษณะการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างหนึ่ง นอกจากนั้นในงานกวีนิพนธ์ชุดนี้ยังอุดมด้วยสัญลักษณ์อื่นๆ อีกหลายประการ ทั้งหมดนั้นเป็นการท้าทายให้ตีความด้วยสติปัญญาเพื่อชื่นชมกับเสน่ห์ของกวีนิพนธ์แห่งยุคสมัยนั่นเอง เช่น บทที่ชื่อว่า *"ลมพัดรวงข้าว"*

ไกลออกไปคือโค้งหลังของชาวนา ใกล้เข้ามาคือดวงตาอันขื่นเข็ญ
มองออกไปสุดทุ่งที่แปลกเป็น ทุ่งสุดท้ายที่เห็นจะเปลี่ยนไป

(หน้า 46)

อย่างไรก็ตาม อีกด้านหนึ่งของสังคมไทยได้พัฒนาเข้าสู่ความเป็นสังคมแห่งการอ่านชัดเจนยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากพื้นฐานการศึกษาโดยรวมของประชาชน ซึ่งมีผู้เข้าเรียนและเรียนจบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดมากขึ้น รวมทั้งที่ผ่านศึกษาจากระบบอื่นๆ ด้วย ด้วยเหตุนี้เองทำให้กิจกรรมการอ่านของคนในสังคมมีความชัดเจนมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะในระบบการศึกษาระดับต่างๆ มีการส่งเสริม สนับสนุนการอ่านอย่างกว้างขวาง กอปรกับสังคมไทยมีลักษณะเป็นสังคมผู้ตามคือ ต้องอาศัยการชี้นำในการดำเนินชีวิต ในทำนอง *"เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด"* ดังนั้นการเลือกหนังสืออ่านส่วนหนึ่งยังต้องอาศัยการชี้นำ เมื่อเป็นเช่นนี้ รางวัลทางวรรณกรรมจึงมีบทบาทที่เด่นชัดในการกำหนดทิศทางการเลือกหนังสืออ่านของคนในสังคม รางวัลซีไรท์เป็นรางวัลที่มีบทบาทดังกล่าวมากที่สุดรางวัลหนึ่ง วรรณกรรมเรื่องใดได้รับรางวัลนี้ ก็จะมียอดจำหน่ายมากขึ้นกว่าปกติหลายเท่า มีการกำหนดให้เป็นเรื่องที่จะต้องอ่านในระบบการศึกษาระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปัญหาขึ้นมาว่า ผู้อ่านจำนวนมากตีความงานกวีนิพนธ์ดังกล่าวไม่ได้หรือมีการตีความเรื่องเดียวกันแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และได้มีปัญหาตามมามากมายว่าแท้ที่จริงแล้วงานกวีนิพนธ์เหล่านี้ดีเด่นจริงหรือ ดีเด่นสำหรับใคร สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อใคร ทำไมจึงเป็นปัญหาในการตีความ เหล่านี้เป็นต้น ปัญหาและคำถามเหล่านี้เริ่มมีความชัดเจนขึ้น หลังจากมือนั้นสีขาวและม้าก้านกล้วยได้รับรางวัลซีไรท์เป็นต้นมา

การตีความกวีนิพนธ์ ; ปัญหาที่เกิดขึ้นในเวลา

ในปี พ.ศ.2541 คณะกรรมการรางวัลซีไรท์ได้ประกาศให้งานกวีนิพนธ์ชุด ในเวลา ของแรคำ ประโดยคำได้รับรางวัลตามความคาดหมายของผู้สนใจหลายคน เพราะแรคำนั้นเป็นกวีที่มีผลงานเข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรท์มาแล้วหลายครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 ชุด แรคำ พ.ศ.2535 ชุด ดิน น้ำ ลม ไฟ พ.ศ.2538 ชุด น้ำพุรุ้ง แสดงให้เห็นฝีมือในเชิงกวีได้อย่างแจ่มชัด แต่เมื่อแรคำได้รางวัลซีไรท์จากงานกวีนิพนธ์ชุด ในเวลา ในปี พ.ศ.2541 นี้ มีผู้สนใจอีกหลายคนเห็นว่างานชุดนี้ของแรคำอ่อนด้อยคุณภาพลงกว่าชุดก่อนๆ งานกวีนิพนธ์หลายบทในชุดนี้มีปัญหาการตีความ กล่าวคือ เนื้อหาที่กวีต้องการนำเสนอไม่ชัดเจน เป็นปัญหาถกเถียงกันอย่างมาก ทั้งที่แรคำนั้นเป็นนักอักษรศาสตร์ มีประสบการณ์ด้านการสร้างสรรค์งานกวีนิพนธ์มายาวนาน น่าจะกุมสภาพการใช้คำและรูปแบบให้สามารถสื่อความได้ง่ายกว่านี้ เพราะในความเป็นจริงไม่มีเหตุอะไรที่กวีจะต้องสร้างภาระหรือปัญหาการตีความให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่าน ดังที่ลีโอ ตอลสตอย ปรัชญาเมธีชาวรัสเซียได้กล่าวถึงการสร้างสรรค์ศิลปะไว้ว่า *"การสร้างสรรค์ศิลปะ (รวมทั้งวิทยาศาสตร์) เป็นกิจกรรมทางใจอันนำอารมณ์ความรู้สึก (หรือความคิด) ที่รับรู้เข้าใจอย่างเลือนรางมาสู่ความแจ่มชัดในระดับซึ่งอารมณ์ความรู้สึก (หรือความคิด) เหล่านี้ถ่ายทอดไปยังคนอื่นได้"* [4] เมื่อเป็นเช่นนี้กวีน่าจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องความแจ่มชัดของเนื้อหา ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเป็นการบอกเล่ากันตรงๆ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นความเป็นศิลปะก็จะลดลงไป ส่วนกวีจะอาศัยกลวิธีอย่างไรนั้นเป็นหน้าที่ของกวีที่จะต้องครุ่นคิด

เปลื้อง ณ นคร[5] ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของกวีตามมาตรฐานของ น.ม.ส. ไว้ สรุปได้ว่า ต้องมีความรู้ สามารถให้ความเพลิดเพลินทั้งเสียงอันไพเราะและใจความอันสุขุม สามารถนฤมิตภาพขึ้นในความนึกคิดของตนได้ แปลความคิดเป็นถ้อยคำได้อย่างไพเราะ ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องไม่เกินเลยความรับรู้ของบัณฑิต เพราะความงาม ความดีเด่นของงานศิลปะนั้นต้องอาศัยคนรอบข้างช่วยพิจารณา แต่ในงานกวีนิพนธ์ของแรคำชุด ในเวลา กำลังมีผู้คนตั้งคำถามเกี่ยวกับความงามความดีเด่นว่าเป็นจริงดังที่คณะกรรมการประกาศชื่นชมจริงหรือ เพราะงานกวีนิพนธ์ในชุดดังกล่าวหลายบทมีลักษณะการเล่นคำจนเลือนความ หรือเล่นคำโดยไม่แน่ใจว่ากวีได้คำนึงถึงความมากน้อยเพียงใด เช่น ในบท "ดาล" ที่ว่า

ดลให้ดึกดื่นคือหมื่นสงัด ทึบดำกำดัดดังปาฏิหาริย์
เปลี่ยวร้างพรางสถิตได้พิสดาร ลวงเวิ้งจักรวาลสะท้านลับ
(หน้า 10)

ดูเหมือนว่ากวีจะมีจินตนาการลึกล้ำพิสดารอย่างยิ่ง แต่จะมีสักกี่คนที่สามารถเข้าถึงจินตนาการร่วมกับกวีได้ มีบางคำที่พิจารณาอย่างไรก็ดูผิดที่ผิดทาง เช่น หมื่นสงัด พรางสถิต เป็นต้น คำเหล่านี้ไม่น่าจะมีความหมายร่วมกันได้อย่างกลมกลืนในบริบทดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้ยังปรากฏอยู่ในบทที่ชื่อว่า *"อารมณ์อรุณ"*

มืดมนมานานตรึงม่านสมัย จวบมืดกรายใกล้รำไรอุษา
จึงเหมือนมืดล้วนเรรวนชะตา พิศวงเวลาล้าเล่ห์ระบาย
(หน้า 12)

บทนี้จะมีความสับสนในสารที่ต้องการสื่อ นั่นคือ กล่าวถึงความมืดที่มีลักษณะขัดแย้งกันเอง ในวรรคแรกกล่าวว่ามืดมนมานาน แต่วรรคหลังกลับบอกว่า จวบมืด และในวรรคที่สามกล่าวว่า เหมือนมืด เป็นลักษณะที่จะนำไปสู่ปัญหาในการตีความอย่างยิ่ง ส่วนในบทที่ชื่อว่า *"เคลือบแคลง"* ก็มีลักษณะที่สับสนในการนำเสนอเนื้อหาไม่มั่นใจว่าเสนออะไร เช่น

อาทิตย์สำหรับลำดับสว่าง ลอยดวงเลือนรางหมางรัศมี
ดายเดียวเปลี่ยวฟ้าว้าเหว่รวี สร้างสายวันนี้เป็นสีเทา
(หน้า 18)

นอกจากนั้นยังพบลักษณะเช่นนี้อีกในบทที่ชื่อ บัลลังก์ไกว ประสาทโสมนัส หรือแม้แต่อดิเรกมโนรมย์ เหล่านี้ล้วนแต่ปรากฏลักษณะการใช้คำผิดที่ผิดทาง เข้าทำนองมุ่งเล่นคำจนหลงความ และใช้คำมากแต่ได้ความน้อยดังที่ยกตัวอย่างให้เห็นเป็นบางบท ข้างต้นนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ หากกวีมีเจตนาที่จะนำเสนอเนื้อหาอันเป็นสัจธรรมในขั้นใดก็ตาม ย่อมจะไม่ประสบความสำเร็จ เพราะว่าจะมีใครสักกี่คนที่สามารถรับรู้ได้ หากต้องการสร้างสรรค์เพื่อคนที่เข้าใจชีวิตดีอยู่แล้วได้อ่าน ก็น่าจะเป็นจุดมุ่งหมายที่ค่อนข้างสูญเปล่า เนื่องจากสังคมยังต้องการความช่วยเหลือ บทกวีย่อมจะทำหน้าที่นี้ได้บ้าง ผู้คนที่ยังสับสนในชีวิต แปลกหน้าต่อสังคม มืดมนในหนทางเดิน ยังมีอีกมากมาย เนื้อหาดีงามที่จะเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้คนเหล่านั้นในบทกวี ควรจะพันธกิจที่สำคัญของกวีในยุคสมัยนี้ ดังนั้นการที่กวีทำให้ศิลปะวรรณกรรมที่ตนเองสร้างสรรค์ขึ้นมาคลุมเครือมีปัญหาในการตีความ หรือดูสูงส่งเกินแตะต้อง ย่อมเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ไม่เหมาะควรกับที่ได้รับการยกย่องอย่างสูงยิ่งจากสังคม

บทสรุป

ในฐานะที่ผู้เขียนบทความนี้เป็นครู เห็นว่างานกวีนิพนธ์ที่ได้รับความยอมรับอย่างสูง และได้รับการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องยาวนาน น่าที่จะเป็นอาหารทางใจ บำรุงความคิดสติปัญญาของผู้ที่เป็นเยาวชนบ้าง แต่เมื่อมีปราการถ้อยคำและความคลุมเครือขวางกั้นอยู่ เยาวชนก็ได้แต่แหงนคอตั้งบ่าเท่านั้น หรืออาจจะกลายเป็นยาขมหม้อใหญ่ที่เยาวชนพยายามจะดื่มกิน เพราะได้รับการชี้นำจากผู้เป็นปราชญ์ในสังคมว่าเป็นยาวิเศษ จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ยังไม่รู้ต้องเห็นด้วยคล้อยตาม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเปลี่ยนความคิดที่ว่า *"เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด"* ลงได้ในเร็ววัน หากงานกวีนิพนธ์ของยุคสมัยเป็นเพียงของเล่นของปราชญ์บางคนในสังคมเท่านั้น และคำประกาศยกย่องของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นที่พึ่งหวังของสังคม เป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งที่จะต้องมีในการพิจารณาตัดสินงานศิลปะวรรณกรรมเท่านั้น

เชิงอรรถท้ายบท

1. ไพลิน รุ้งรัตน์. **ภาพโดยรวมของกวีนิพนธ์เพื่อชีวิต(ยุคที่สอง)** 14 ตุลา 2516 - 6 ตุลา 2519. 2541. หน้า 127-128.
2. กองบรรณาธิการ. "อีกครั้งกับกวีซีไรท์ ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ", **ไรเตอร์**. ธันวาคม 2535. หน้า 14-15
3. **แหล่งเดิม**. หน้า 16-17
4. ลีโอ ตอลสตอย. **ศิลปะคืออะไร**. แปลโดย สิทธิชัย แสงกระจ่าง. 2538. หน้า 86.
5. เปลื้อง ณ นคร. **ภาษาวรรณนา**. 2540. หน้า 149.